

■ **Božo Čubelić**

Prošlo je već više od devet godina kako je okončan Domovinski rat. Ali rat drugim sredstvima nastavlja se žestinom čiji intenzitet zbunjuje svakoga imalo normalnog čovjeka - Hrvati su danomice bombardirani op-tužbama za zločin/e.

Meta je poznata: hrvatsko političko i vojno vodstvo kojemu je pošlo za rukom da nakon 884 godine tuđinskih zagrljaja obnovi samostalnu hrvatsku državu, svi Hrvati koji su se borili za slobodu hrvatskog naroda. To je zločin koji duhovna čeljad Miloševićeve Jugoslavije - okvira srpskoga imperijalizma - ne može oprostiti Tuđmanu i njegovim sljedbenicima.

U tom ratu transkripti (makar i krivotvorine) ubojito su oružje - krivnja je

Tomislav Jonjić, odvjetnik Paške Ljubičića i Valentina Čorića

Snimio Željko Buzov

Transkriptima manipuliraju ljudi iz vrha vlasti

ukucana na papir - nevinost se dokazuje i kod kuće i u Haagu - godinama. U tom kontekstu treba shvatiti i skidanje tajne sa zapisa sa sastanka 30 hrvatskih vojnih i civilnih dužnosnika na Brijunima 31. srpnja 1995. Tuđman je tada navodno naložio da se u *Oluji* udari na način "da Srbi praktički nestanu". Haaški su tužitelji tobože na temelju te Tuđmanove sintagme kasnije *ispeli* optužnicu o "zločinačkom pothvatu". Da je Tuđman još poživio, našao bi se u Haagu, a kako nije za isto su optužili Antu Gotovinu, Mladena Markača i Ivana Čermaka.

O Haagu, transkriptima, optužnicama i presudama, lažnim svjedocima... razgovaramo s Tomislavom Jonjićem, odvjetnikom Paške Ljubičića i Valentina Čorića.

• *Gospodine Jonjiću, transkripti iz Ureda Predsjednika omiljeno su haaško štivo, a i štivo pojedinih novinara - "stručnjaka" za Haag. Uz koje ih uvjete Sud priznaje kao dokazni materijal?*

- Kao i kod svakog drugog dokaznog sredstva, ne postoji nikakav automatizam pri ocjenjivanju pouzdanosti transkripata. Stranke u postupku su ovlaštene dokazivati da je određeni dokument krivotvorina u formalnom smislu, kao i to da sadrži neistinite tvrdnje. Na sudu je da ocijeni čiji argumenti pretežu. Pritom bi se sud morao voditi načelom *in dubio pro reo*, tj. u sumnji presuđivati u korist optuženika. Opće-poznato je da nisu sačuvani tonski za-

Tonski zapisi s kojima bi se mogao usporediti sadržaj transkripata nisu sačuvani. Tužiteljstvo ima neke transkripte koje hrvatske vlasti nemaju. Kako je to moguće, najprije će znati Mesić i njegova svita

pisi s kojima bi se mogao usporediti sadržaj transkripata. Predsjednik Mesić prije nekoliko je dana u jednom tjedniku izjavio da ne postoji čak ni cjelovit popis transkripata, a iz vlastitog iskustva znam (imam pismeno očitovanje Ureda Predsjednika odnosno Vlade), da Tužiteljstvo raspolaže nekim transkriptima koje hrvatske vlasti nemaju. Kako je to moguće, najprije će znati Mesić sa svojom svitom. U predmetu Kordić autentičnost transkripata ozbiljno je dovedena u pitanje, dok su u predmetu Naletilić i Martinović neki svjedoci osporavali njihovu sadržajnu pouzdanost. Zagrebački je Općinski sud u jednom predmetu ustanovio da su neki transkripti krivotvorina. Dakle, sve upućuje na to da su manipulacije bile moguće. Budući da sam se kao branitelj Paške Ljubičića na svakom koraku susretao s manipulacijama i krivotvorinama, u kojima su sudjelovali ljudi iz vrha vlasti, nemam nikakva razloga vjerovati kako ih kod transkripata nije bilo.

• *Tzv. brijunskim transkriptom Tuđmana se tereti za "zločinački pothvat" - "Oluju". Što se hoće postići time da se taj transkript sada gura pod nos hrvatskoj javnosti?*

- Politički je cilj tako očit da je o njemu suvišno raspravljati. To što zaplijenjena srpska dokumentacija i memorarsko štivo (npr. uspomene generala tzv. Vojske RSK Milisava Sekulića) pokazuju da su Srbi planirali masovnu evakuaciju, ne će obeshabriti one koji će i dalje tvrditi kako je Hrvatska oslobođena zločinom. Oni se, naime, ne zadovoljavaju poznatom činjenicom da je i u *Oluji* bilo zločina, ali da je riječ o ispadima, ekscesima. Oni hoće dokazati da se radilo o sustavu. Političke i psihološke posljedice takve kampanje su nesagledive. Uostalom, sami najbolje znamo koliko smo skupo platili to što su nas jugoslavenski komunisti (među kojima današnji *antifašisti* nisu bili na zadnjemu mjestu) desetljećima proglašavali genocidnim narodom.

• *Velika Britanija je nakon 50 godina na još 30 godina produljila embargo na pristup britanskim arhivama o Bleiburgu. U nas čuvanje i otkrivanje državne tajne ima "kraći rok trajanja". Kako toj praksi stati u kraj?*

- Okviri u kojima države, pa i Hrvatska, u pogledu predaje dokumenata moraju surađivati s Tribunalom, postavljani su odlukom Žalbenoga vijeća u predmetu Blaškić još 1997. i do

danas nisu izmijenjeni. Dakle, nije bilo nikakve pravne obveze da se klasificirano arhivsko gradivo neselektivno predaje bilo komu mimo nacionalnih propisa i izvan okvira spomenute odluke Žalbenoga vijeća. Račan se vodio nepravim motivima. No takva je odluka Račanove vlade istodobno značila kršenje niza nacionalnih propisa, kako onih o zaštiti tajnosti podataka, tako i onih o zaštiti ljudskih prava.

• **Otkrivanjem arhiva povrijeđena su i ljudska prava pojedinaca?**

- Naravno. Jer, nije predano samo gradivo koje je kaznenopravno relevantno, ono čija bi se predaja i pravno i moralno mogla braniti. Osim toga su predani, recimo, brojni sirovi materijali obavještajnih služba, u kojima se raspreda o nečijim ljubavnim vezama, spolnim preferencijama, zdravstvenom stanju i sl. Desetci tisuća dokumenata koji se ni na koji način ne dotiču mogućih kaznenih djela, nego govore o privatnosti pojedinaca, stavljeni su na uvid stotinama istražitelja i branitelja, a da pritom čak ne znamo jesu li tvrdnje u njima istinite ili ne. Drugim riječima, povrijeđeni su dostojanstvo i privatnost velikog broja pojedinaca. Zašto bih ja kao branitelj dvojice optuženika morao ili smio znati upušta li se koji političar ili vojnik u preljub ili homoseksualne odnose? I to s kime. Kakve to veze ima s Haagom? I zar, s druge strane, ljudi koji su na taj način prokazani, nisu ranjivi i podložni ucjenama? Ukratko, odluka Račanove vlade da glavninu ratnih arhiva otvori, bila je motivirana političkim, a ne pravnim razlozima. No, i kao takva, ona je bila dio velike račanovsko-mesićevske spletke oko generala Blaškića.

• **Kako to mislite?**

- Račan i Mesić su imali svoje političke razloge da se ublaži kazna izrečena generalu Blaškiću u prvom stupnju. Kad Jozo Radoš nedavno ponovno tvrdi kako se trećesiječanjska vlada odlučila predati Tužiteljstvu i obranama sve dokumente, onda on besramno laže. Račanova je vlada prikrivala više od 350 registratora dokumenata, koje sam godinama uzaludno tražio kao Ljubičićev branitelj. Predali su ih Hrvatskomu državnom arhivu tek nakon gubitka vlasti, točno 15. prosinca 2003., ali su i tada ti arhivski fondovi (među njima i "Fond Tihomira Blaškića") osakaćeni. Imam dokaze da su neki dokumenti ukrađeni. Na žalost, u hrvatskoj javnosti za tu temu nema interesa. Nasuprot tomu, kad se tvrdi kako je Tuđman skrivao dokumente, tada je to tema za naslovne stranice. Samo naivčine ne shvaćaju razloge. No Radoš i družina će o tomu morati govoriti pred sudom. Nadam se da će to biti u Haagu.

• **U Haagu branite Paška Ljubičića i Valentina Ćorića. Ljubičić je optužen za zločin u Ahmićima. Nakon "čuda" s presudom Blaškiću, što očekujete u slučaju Ljubičić?**

- Nema nikakve sumnje da se u sklopu legitimne vojne akcije u Ahmićima 16. i 17. travnja 1993. zbio

Paško Ljubičić

Račanova vlada je prikrivala više od 350 registratora dokumenata, koje sam godinama uzaludno tražio kao Ljubičićev branitelj

veliki zločin. Radi toga je shvatljivo da se kasnije od njega svi žele distancirati, pa tako i onaj koji ga je zapovjedio. Mog je branjenika i njegovu postrojbu tadašnji pukovnik Blaškić pismeno pohvalio dva dana nakon Ahmića. U tijeku postupka ćemo, uz ostalo, tonskim zapisom pokazati tko je akciju zapovjedio i s kakvim sadržajem. U noći prije početka akcije, lokalne su hrvatske civilne vlasti pismeno molile da se zapovijed opozove, jer je ljudima bilo jasno kakve će posljedice nastupiti. Molba s velikim brojem potpisa upućena je pukovniku Blaškiću. Nikomu drugom.

• **Nobilo je nakon što je Blaškić doputovao kući dao niz intervju u kojima krivnju za događaje u BiH prebacuje na tzv. drugu liniju zapovijedanja - Tuđmana, Bobana, Šuška, Kordića. Mogu li njegove tvrdnje štetiti Kordiću?**

- Vjerojatno bi mogle kad bi ih Sud prihvatio. No teza o tzv. dvostrukoj liniji zapovijedanja puno je starija i ne odnosi se samo na ratna zbivanja u BiH. Ona se pokušava primijeniti i na obrambeni rat u Hrvatskoj, a njezini su glavni promicatelji obavještajno-vojni krugovi koji su (slučajno?) stasali u JNA, a koji su krivi za niz krupnih vojnih poraza pa i povreda međunarodnoga humanitarnog prava. To je, dakle, dio njihove obrambene strategije, na koju dobar dio domaće, a i inozemne, javnosti nasjeda zbog političkih računa.

• **U hrvatskim medijima raširen je mit o tomu da krivnju za rat u srednjoj Bosni isključivo snose Hrvati. Je li tome baš tako? Komu je sukob bio u interesu?**

- Oko hrvatsko-muslimanskog sukoba u BiH još uvijek je puno nepoznanica. Konsenzus postoji samo oko toga da je on bio tragičan i da je koristio srpskom agresoru. Zanimljivo je da oko toga postoji konsenzus samo na hrvatskoj, ali ne i na bošnjačko-muslimanskoj strani. Tamo se s razlogom uviđa da je on bitno pridonio definitivnom konstituiranju bošnjačko-muslimanske nacije, pa iz perspektive nacionalnih ideologa bošnjaštva ima, i pored puno prolivene krvi, određenu pozitivnu dimenziju.

• **Je li se taj sukob mogao izbjeći?**

- Moralo se pokušati sve, baš sve da se izbjegne. A je li to bilo moguće, govori i žestina, odnosno razmjeri sukoba. Bojim se da će buduća istraživanja pokazati kako su hrvatski i muslimanski politički ciljevi na samomu početku rata bilo toliko različiti da su prije ili poslije morali dovesti do konfrontacije. Hrvati su, s razlogom, bezuvjetno željeli raspad Jugoslavije. Za muslimansko političko vodstvo ona je, međutim, i dalje bila poželjni okvir. Izetbegović u svojim uspomenama govori kako je vrlo nerado tražio međunarodno priznanje BiH. Sulejman Tihić je u Haagu svjedočio kako se SDA zalagao za reformu, a HDZ BiH za razbijanje Jugoslavije. Kad tomu dodate da je uslijed srpske agresije veliki broj Muslimana i Hrvata bio zbijen na uskomu prostoru, jasno je da je moralo doći do eksplozije. Hrvatima se ona nije isplatila, niti se mogla isplatiti; mi smo u BiH doživjeli katastrofu! (vidi tekst u okviru)

• **U Feral Tribuneu, Nacionalu, Globusu i njima srodnim listovima "tinta" se uglavnom trošila na "hrvatske zločince" u BiH, logore koje su Hrvati držali - Dretelj, Heliodrom - pa je i vaš branjenik Valentin Ćorić optužen s tim u svezi. Što je istina o tim logorima?**

- Svaka zaraćena strana imala je detencijske centre za ratne zarobljenike i internirce, pa takó i hrvatska. Protivno uvriježenome mišljenju, otvaranje takvih centara nije protivno međunarodnomu pravu. Problem može biti u onome što se u njima i oko njih događalo. Nekoliko detencijskih centara doista je obuhvaćeno optužnicom protiv tzv. hercegovačke šestorice, pa i protiv moga klijenta, gospodina Ćorića. Već u ovoj fazi postupka može se otvoreno reći kako je u tim centrima bilo ekscesa, čije je počinitelje valjalo kazniti tada, a treba ih kazniti i sada. Ali sve činjenice ukazuju na to da nije postojao sustav etničkoga čišćenja ili rašireno i organizirano zlostavljanje interniranih osoba. Međutim, hrvatsku javnost ne zanimaju činjenice. Ona želi da ju se vodi na uzici. A vjerujte mi, nije nikakav cinizam, više je ljudi s

Vitez je hrvatski Vukovar u Bosni

➔ nogama naprijed izišlo iz Pritvorske jedinice u Scheveningenu, nego s Heliodroma. I apsolutno, a ne samo relativno.

• U Haagu funkcionira tzv. institut nagodbe. Ako netko lažno svjedoči, ne snosi konzekvence za to, ne postoji odšteta za vrijeme provedeno u zatvoru ako se pravomoćno i dokaže da ste bili nepravilno pritvoreni itd. Je li se što moglo poduzeti da tomu tako ne bude?

- Institut nagodbe se polako uvlači i u hrvatsko zakonodavstvo, a u Haagu je on svakodnevica. Čini se da on vrlo često uključuje prevrtljivanje odgovornosti, dakle, laganje na teret drugoga optuženika. Zanimljivo je da je i stručna javnost uglavnom suglasna s time, da je on jedan od ključnih instrumenata nagrizanja autoriteta Tribunala. Osuđujuća presuda nužno sadrži i moralni prijekor. A, doista, nije lako govoriti o moralnosti presude, recimo, Biljani Plavšić koja je nagrađena zbog svoje potpore Daytonu. Kakva se poruka time šalje žrtvama, a kakva potencijalnim počiniteljima u nekim novim sukobima? Što se tiče pitanja naknade štete za nepravilno pritvaranje, to je samo jedan od nedostataka pravnih dokumenata Tribunala. Ima ih još puno, možda i važnijih. No valja reći da su tijekom 1992./93. mnoge države, njih 30, i različite međunarodne organizacije uputile glavnome tajniku UN primjedbe na nacrt Statuta i Pravila o postupku i dokazima. Hrvatska nije bila među njima! Dakle, i hrvatska pasivnost sukrivac je za manjkavu legislativu Tribunala.

• Nedavno je posebni tim nizozemske vlade za Haag načinio izvješće u kojem stoji da Milošević nije odgovoran za Srebrenicu. Vaš komentar?

- Ne treba sumnjati da će se Milošević tijekom iznošenja obrane pozvati i na to. Ne bih htio procjenjivati što će Raspravno vijeće prihvatiti, a što ne.

• I Sanaderova vlada je nastavila punu suradnju s Haagom. Koliko ste Vi zadovoljni aktivnostima ove vlade i ministrice pravosuđa, koja je često u gostima u Haagu?

- Nemam baš nikakva razloga biti zadovoljan ponašanjem hrvatske vlade prema mojim klijentima. Općenito, politizacija njihova položaja bitno šteti optuženicima, a malo koristi i državi. Ministrica pravosuđa je u posljednjih nekoliko mjeseci više puta posjetila neke pritvorjenike, dok za druge - među njima i za Pašku Ljubičića - nije imala vremena. Prema njemu se odnosi s ignorancijom koja je uvredljiva. Čovjek je gotovo pune tri godine u pritvoru, a još ne zna kad će mu i gdje početi suđenje. Koga to u Hrvatskoj zanima? Nikoga! A ima li ministrica

• O stradanjima u Ahmićima "svi sve znaju", o hrvatskim stratištima malo se piše i zna. Karlo Rotim u knjizi "Obrana Herceg-Bosne" (1997.) objavio je dotad prikupljene (dakle nepotpune) podatke o 6.377 poginulih hrvatskih branitelja (Derventa - 477, Mostar - 445, Travnik - 423, Vitez - 395, Bosanski Brod - 386, Žepče - 357, Bugojno - 235, Novi Travnik - 233, Orašje - 215, Kiseljak - 191, Busovača - 186, Konjic - 185, Bosanski Šamac - 151, Odžak - 148, Uskoplje - 146, Jajce - 145, Tomislavgrad - 116, Fojnica - 114, Rama - 109, Livno - 109, Modriča - 105, Vareš - 103, a u ostalih 19 hercegboških općina brojke se kreću ispod stotinu ubijenih. U lipnju 1993. u Travniku je ubijeno 159 branitelja, u Bugojnu u srpnju - njih 111. Dobro ste upoznati s razmjerima stradanja Hrvata u Lašvanskoj dolini - možemo li, primjerice, stradanja Hrvata u Vitezu usporediti s onima u Vukovaru?

- Jasno da možemo, jer ovim vašim brojkama nedostaju civilne žrtve. U Vitezu je, recimo, tijekom jedanaestomjesečnoga sukoba HVO-a i Armije BiH smrtno stradalo 682 Hrvata, a ranjeno ih je 1.457. Kad tomu dodate izbjegle i na drugi način traumatizirane, brojke postaju zastrašujuće. Naravno, i bošnjačko-muslimanska strana bilježi slične gubitke. Korisno je i poučno da Hrvati znaju za razmjere zločina u Ahmićima, ali je strahovito tužno da ne znaju kako je Armija BiH istog dana u Trusini kod Konjica poubijala više od dvadeset zarobljenih pripadnika HVO i civila. A ti su događaji i te kako međusobno povezani! Moramo znati cijeniti tuđe žrtve i priznati vlastite zločine, ali - zašto se prema našim žrtvama i tuđim zločinima odnosimo tako neodgovorno?! Zar u tome nema sustava...?

pravo na taj način razlikovati državljane svoje države? Zar nije jasno da se time šalje sasvim određena poruka ne samo upravi Pritvorske jedinice, nego i drugima. Što se hercegovačke šestorice tiče, i oni su očito gurnuti u drugi plan, ali ih je Raspravno vijeće, srećom, pustilo. Ministarica, na žalost, nije došla na sjednicu Raspravnoga vijeća, jer su je razni samozvani stručnjaci uvjerali kako se ne treba blamirati. Njezin pomoćnik je, inače, šestoricu tobože "informirano", uvje-

ravao kako ne će izići još barem nekoliko mjeseci, i to samo pola sata prije nego što su dobili odluku da izlaze već sutra. Da nije sramotno, bilo bi smiješno. To govori o načinu na koji se pristupa vrlo osjetljivom pitanju suradnje s Tribunalom. No najvažnije je od svega da Vlada nije održala nijedno obećanje koje je dala šestorici prije puta u Haag. Apsolutno nijedno! Sve pripovijesti o pomoći obranama i stručnim timovima ostale su jeftina demagogija. ■